

Ľudovít Cagáň a kolektív

Choroby **a škodcovia**

poľných plodín

Nitra 2023

Názov: Choroby a škodcovia poľných plodín

Autori: prof. Ing. Ľudovít Cagáň, CSc.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
prof. Ing. Ján Praslička, CSc.
doc. Ing. Jozef Huszár, DrSc.
H. J. BAU s. r. o.
RNDr. Antónia Šrobárová, DrSc.
doc. Ing. Tibor Roháčik, CSc.
Blumeria consulting s. r. o.
prof. Ing. Kamil Hudec, PhD.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Ing. Ján Tancik, PhD.
Ecophyta s. r. o.
doc. Ing. Peter Bokor, PhD.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
doc. Ing. Peter Tóth, PhD.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Ing. Monika Tóthová, PhD.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Ing. Marek Barta, PhD.
Slovenská akadémia vied, Ústav ekológie lesa
Ing. Mariana Eliašová, PhD.
Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Recenzenti: prof. Ing. Vladimír Pačuta, CSc.
prof. Ing. Marián Brestič, CSc.
doc. Ing. Vladimír Petřvalský, CSc.

Schválila rektorka Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre dňa 23. 3. 2023 ako vysokoškolskú učebnicu.

ISBN 978-80-552-2594-4

Obsah

Predhovor	5
Charakteristika taxonomických skupín živočíšnych škodcov kultúrnych rastlín (Ľ. Cagáň)	7
Charakteristika taxonomických skupín patogénov kultúrnych rastlín (P. Bokor)	39
Ochrana rastlín proti chorobám a škodcom rastlín bez použitia chemických prípravkov (Ľ. Cagáň)	130
Chemická ochrana rastlín (Ľ. Cagáň, K. Hudec)	208
Nešpecializovaní škodcovia poľných plodín (Ľ. Cagáň)	250
Choroby hustosiatych obilnín (J. Huszár)	282
Škodcovia hustosiatych obilnín (J. Praslička)	345
Choroby kukurice siatej (<i>Zea mays</i>) (A. Šrobárová)	377
Škodcovia kukurice siatej (<i>Zea mays</i>) (Ľ. Cagáň)	391
Choroby repy cukrovej a kŕmnej (<i>Beta vulgaris</i>) (T. Roháčik)	401
Škodcovia repy cukrovej a kŕmnej (<i>Beta vulgaris</i>) (M. Tóthová)	440
Choroby ľuľku zemiakového (<i>Solanum tuberosum</i>) (J. Huszár)	462
Škodcovia ľuľku zemiakového (<i>Solanum tuberosum</i>) (J. Praslička)	486
Choroby strukovín (M. Barta, P. Bokor)	494
Škodcovia strukovín (Ľ. Cagáň)	547
Choroby lucerny siatej (<i>Medicago sativa</i>) (P. Bokor)	578
Choroby ďateliny lúčnej (<i>Trifolium pratense</i>) (P. Bokor)	590
Škodcovia ďateliny lúčnej (<i>Trifolium pratense</i>) (J. Tancík)	602
Škodcovia lucerny siatej (<i>Medicago sativa</i>) (J. Tancík)	610
Choroby kapusty repkovej pravej (repky olejky) (<i>Brassica napus</i> convar. <i>napus</i>) (K. Hudec)	622
Škodcovia kapusty repkovej pravej (repky olejky) (<i>Brassica napus</i> convar. <i>napus</i>) a horčice bielej pravej (<i>Sinapis alba</i> subsp. <i>alba</i>) (P. Tóth)	636
Choroby slnečnice ročnej (<i>Helianthus annuus</i>) (J. Huszár)	657
Škodcovia slnečnice ročnej (<i>Helianthus annuus</i>) (Ľ. Cagáň)	671
Choroby maku siateho (<i>Papaver somniferum</i>) (K. Hudec)	675
Škodcovia maku siateho (<i>Papaver somniferum</i>) (Ľ. Cagáň)	682
Choroby ľanu siateho (<i>Linum usitatissimum</i>) (P. Bokor)	691
Škodcovia ľanu siateho (<i>Linum usitatissimum</i>) (M. Eliašová)	704
Choroby konope siatej (<i>Cannabis sativa</i>) (P. Bokor)	710
Škodcovia konope siatej (<i>Cannabis sativa</i>) (M. Eliašová)	715
Choroby chmeľu obyčajného (<i>Humulus lupulus</i>) (P. Bokor)	719
Škodcovia chmeľu obyčajného (<i>Humulus lupulus</i>) (M. Barta)	726
Choroby tabaku virgínskoho (<i>Nicotiana tabacum</i>) (J. Huszár)	733
Škodcovia tabaku virgínskoho (<i>Nicotiana tabacum</i>) (P. Tóth)	746
Choroby skladovaných rastlinných produktov (K. Hudec)	751
Škodcovia skladovaných rastlinných produktov (Ľ. Cagáň)	825
Register	854
Literatúra	883

Predhovor

V roku 1997 bol prvýkrát na Slovensku akreditovaný študijný odbor „ochrana rastlín“ na Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre. V roku 2003 ukončili štúdium jeho prví absolventi. Ako študijná literatúra slúžili skriptá, špecializovaná odborná literatúra vydávaná na Slovensku a publikácie od zahraničných autorov, ktoré boli preložené.

V Slovenskej republike je v súčasnom období 25 stredných odborných škôl s poľnohospodárskym alebo potravinárskym zameraním. Vyučujúci ochrany rastlín postrádajú učebné texty na kvalitnej úrovni a študenti reálne uvažujúci o podnikaní v oblasti poľnohospodárstva určite vysoko ocenia komplexnú publikáciu o ochrane rastlín.

Predmety z ochrany rastlín sú povinné pre poslucháčov Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre, ale aj na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre.

Medzi podstatnú literatúru vydanú v oblasti ochrany rastlín v slovenskom alebo českom jazyku (nie preklady) patria:

- ▶ Baudyš, E.: Choroby a škodcovia poľných plodín a ochrana proti nim. Bratislava, 1950;
- ▶ Smolák, J.: Ochrana rastlín. Praha, 1952;
- ▶ Miller, F. Zemedelská entomologie. Praha, 1956;
- ▶ Drachovská, M.: Prognosa a diagnosa v ochrane rastlín. Praha, 1959;
- ▶ Kolektív autorov: Zemědělská fytopatologie 1, 2, 3, 4, Praha, 1959, 1958, 1961, 1962;
- ▶ Bartoš, J. a kol.: Ochrana rostlin. Praha, 1968;
- ▶ Král'ovič, J. a kol.: Ochrana poľnohospodárskych plodín. Príroda, Bratislava, 1975.

Z prehľadu vyplýva, že po roku 1975 nebola slovenskými autormi vydaná ani jedna komplexná publikácia o ochrane rastlín, okrem skript vydaných na SPU v Nitre, účelových publikácií Ústredného kontrolného a skúšobného ústavu poľnohospodárskeho (Zoznam povolených prípravkov na ochranu rastlín resp. Metodická príručka na ochranu rastlín) a populárnych publikácií (Matlák, J.: Prípravky na ochranu rastlín, skladov a zásob proti chorobám a škodcom. Bratislava 1996; Matlák, J.: 100 otázok a odpovedí z ochrany ovocných drevín a viniča. Bratislava, Príroda, 1989...). V oblasti ochrany rastlín nebola ešte na Slovensku vydaná žiadna vysokoškolská učebnica.

Súčasná terminológia v oblasti ochrany rastlín je v porovnaní s rokom 1975 výrazne zmenená. Ukážkou súčasnej situácie je porovnanie latinských názvov škodcov kultúrnych rastlín. V roku 1975 bola vydaná publikácia „Slovenské mená hmyzu“ (Jasič a kol.), kde sa uvádzajú aj ich latinské názvy. Viac ako jedna tretina škodcov poľnohospodárskych plodín má v súčasnosti iný latinský názov ako v roku 1975.

Globálne zmeny klímy, ale aj iné faktory spôsobili objavenia sa nových druhov chorôb a škodcov. V staršej literatúre sa bežne neuvádza charakteristika v súčasnosti dôležitého škodcu mory bavlníkovej (*Helicoverpa armigera*) a ďalších druhov. Objavili sa ďalšie druhy nových škodcov na Slovensku (*Diabrotica virgifera virgifera*, *Phytomyza gymnostoma*, *Cameraria ohridella*...). Toto sú tiež závažné dôvody na vydanie publikácie.

Jej súčasťou sú chemické a biologické metódy ochrany rastlín. Tieto kapitoly zreteľne ukazujú na absolútny nedostatok informácií na Slovensku.

Kolektív autorov

Ľudovít Cagán a kolektív
Choroby a škodcovia poľných plodín

Vydala • Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Vydanie • druhé upravené

Redaktorka • Daniela Hrnčárová

Sadzba • Tatiana Šmehilová

Tlač • Vydavateľstvo SPU v Nitre

Náklad • 100 ks

AH-VH • 73,67-74,72

ISBN 978-80-552-2594-4

Táto publikácia bola vytlačená na ekologickom papieri.

